

PARTENERIATELE STRATEGICE ALE INDIEI: ROL, TIPOLOGIE, PRIORITĂȚI

INDIA'S STRATEGIC PARTNERSHIPS: ROLE, TYPOLOGY, PRIORITIES

Iulia Monica Oehler-Șincai*

Institutul de Economie Mondială – Academia Română, București, România

Rezumat

Principalul obiectiv al acestui articol îl constituie investigarea parteneriatelor strategice ale Indiei în funcție de obiectivele acestora și de rolul lor pentru India. Analiza ține cont deopotrivă de obiectivele de politică externă ale Indiei, în special în spațiul indo-pacific prin prisma politicii „Act East” de după 2011-2012 și de inputurile necesare în procesul de reformă a economiei indiene. Cercetarea evidențiază Federația Rusă, SUA, Franța, Israel, dar și Germania și Marea Britanie, printre partenerii de bază ai Indiei în dezvoltarea industriei indiene de apărare, dintre aceștia Germania jucând un rol-cheie și în ceea ce privește creșterea și dezvoltarea economică. În schimb, Uniunea Europeană, în pofida unor catalizatori de dată recentă ai relației bilaterale, nu a reușit încă să ocupe un loc central în cadrul parteneriatelor strategice ale Indiei.

Cuvinte-cheie: India, parteneri strategici, reformă, securitate, apărare, comerț, investiții, energie, urbanizare

Clasificare JEL: F30, F40, F50, F51, F52, F53, F55

Abstract

The main objective of this paper is to examine India's strategic partnerships according to their objectives and their role for India. The analysis considers both India's foreign policy goals, particularly in the Indo-Pacific area in terms of the “Act East” policy after 2011-2012, and the inputs needed to reform the Indian economy. The research highlights the Russian Federation, the USA, France, Israel, but also Germany and the UK among India's core partners in the development of the Indian defense industry, with Germany playing a key role in economic growth and development as well. Conversely, despite some recent catalysts of the bilateral relationship, the European Union has not managed yet to occupy a central place within India's strategic partnerships.

Key words: India, strategic partners, reform, security, defence, trade, investment, energy, urbanisation

JEL classification: F30, F40, F50, F51, F52, F53, F55

* Autor de contact: dr. Iulia Monica Oehler-Șincai, e-mail: oehler.sincai@gmail.com. Articolul are la bază contribuția autorului la studiul „Creșterea rolului economic al Indiei în plan regional și global. Implicații pentru lanțurile globale de valoare adăugată (temă multianuală)”, coordonator dr. Iulia Monica Oehler-Șincai, Institutul de Economie Mondială (IEM), Academia Română, București, 2018.

1. Tipologia parteneriatelor strategice ale Indiei

În spiritul obiectivelor sale strategice, India a încheiat peste 30 de parteneriate strategice în ultimele două decenii, care se încadrează în câteva categorii principale.

În primul rând, se evidențiază parteneriatele strategice cu țările/entitățile cu rolul de jucători majori pe scena internațională. Cronologic, acestea sunt următoarele: cu Franța (1998), Rusia (2000, parteneriat ridicat la rangul de „strategic special și privilegiat” în 2010), Germania (2001), SUA, Uniunea Europeană (UE) și Marea Britanie (toate din 2004), China (2005, „parteneriat strategic și de cooperare pentru pace și prosperitate”, deși China este considerată de India mai degrabă un „concurrent strategic” sau „rival strategic”) și Japonia („parteneriat strategic și global” din 2006).¹

Există patru rațiuni principale ale încheierii unor astfel de parteneriate:

- (1) pentru soluționarea problemelor globale;
- (2) pentru impulsivarea procesului indian de reformă economică;
- (3) pentru dezvoltarea industriei indiene de apărare, în strânsă legătură cu rivalitatea indo-chineză în spațiul indo-pacific; și
- (4) pentru securitatea energetică.

În 2011, cei mai importanți trei parteneri strategici ai Indiei erau considerați: Federația Rusă, urmată de SUA și Franța (Kumar *et al.*, 2011). Această ierarhie trebuie corelată cu rolul jucat de aceste țări în importurile de armament ale Indiei, dar și cu intenția Indiei de a-și consolida propria industrie de armament, având în vedere relațiile tensionate cu Pakistan și China. În afară de Rusia, partenerul tradițional al Indiei în industria de apărare, se remarcă SUA și Israel, dar și țări din UE, *inclusiv cei trei parteneri strategici – Franța, Germania și Marea Britanie.*

Analizând fluxurile de export-import de armament la nivel mondial, SIPRI (2018a; 2018b) evidențiază, pe de o parte, că volumul tranzacțiilor internaționale cu arme în perioada 2013-2017 a sporit cu 10% comparativ cu 2008-2012, cei mai mari exportatori fiind SUA, Rusia, Franța, Germania și China, cu o pondere cumulată de 74% din exporturile totale în perioada 2013-2017. Pe de altă parte, relevă India în poziția de cel mai mare importator de arme la nivel mondial în perioada 2013-2017, cu un procentaj de 12% din importurile totale.

Importurile Indiei au înregistrat un ritm de creștere de 24% în 2013-2017 față de 2008-2012, deci mai mult decât dublul mediei mondiale, principalele trei surse de import în perioada 2013-2017 fiind: Rusia (62% din importuri, dar cu o tendință de scădere a importurilor din această țară – în perioada 2008-2012, ponderea Rusiei în importurile de arme ale Indiei fiind de 79%), SUA (15%, datorită sporirii importurilor Indiei din SUA de 5,6 ori în intervalul amintit comparativ cu 2008-2012) și Israel (11%). În industria de armament, în contrast cu India, ale cărei capacități de producție rămân limitate, China a devenit un producător și exportator major, exporturile sale către țări, precum Pakistan, Bangladesh și Myanmar, sporind semnificativ.

¹ A se consulta: Indian Ministry of Foreign Affairs (2018a; 2018b) și KUMAR ET AL. (2011).

În al doilea rând, printre partenerii strategici ai Indiei se evidențiază țările și grupurile de țări din Asia și Orientul Mijlociu, precum: Iran, partener strategic din 2003, Indonezia din 2005 (parteneriat „cuprinzător” din 2018), Vietnam din 2007, Qatar din 2008, Malaysia, Coreea de Sud și Arabia Saudită din 2010, Uzbekistan și Afghanistan din 2011, ASEAN² din 2012, Tadjikistan tot din 2012 (unde India are o bază aeriană), Singapore, Mongolia și Emiratele Arabe Unite din 2015, Israel din 2017. Dincolo de motivațiile de ordin economic, se remarcă cele de natură militară și geostrategică. De pildă, în cadrul acestui grup un rol aparte îl au țările implicate în disputele teritoriale cu China, importante din perspectiva cooperării maritime în spațiul indo-pacific. În schimb, Iranul este însemnat din perspectiva resurselor energetice și a cooperării militare, ținând cont și de poziția sa față de Pakistan.

În al treilea rând, merită menționate parteneriatele strategice cu statele insulare din Oceanul Indian, precum Mauritius (2003) și Seychelles (2015). Relațiile cu Mauritius au un rol aparte, deopotrivă din perspectiva istorică și cea a statutului său de paradis fiscal, care înlesnește investițiile străine (ISD) în India. În acest context, circa 34% din ISD în India în perioada 2000-2015 au provenit din Mauritius. Totodată, trebuie avute în vedere și rațiuni legate de securitatea maritimă, ținând cont de reacția de răspuns la strategia chineză a „șiragului de perle”,³ după cum o dovedește proiectul de construire a unei baze navale pe insula Assumption.

În al patrulea rând, se remarcă grupul mai restrâns al parteneriatelor cu țări din alte regiuni ale lumii, precum Brazilia (partener strategic din 2006), Republica Africa de Sud (2007), Canada (2015) și Rwanda (2017). Cu Brazilia și Republica Africa de Sud, domeniile de cooperare bilaterală sunt numeroase, iar acestea includ, printre altele: știința și tehnologia, cercetarea-dezvoltarea, inovarea, sănătatea, energia, mediul etc. India cooperează cu Brazilia și Republica Africa de Sud și în formatul IBSA (India-Brazilia-Republica Africa de Sud) și BRICS (Brazilia, Rusia, India, China, Republica Africa de Sud).

Parteneriatul strategic cu Canada este de dată mai recentă și este descris de autoritățile indiene ca fiind susținut de „valorile comune ale democrației și pluralismului”.⁴ În 2015, premierul Modi a efectuat o vizită oficială în Canada (prima vizită a unui premier indian în Canada în 42 de ani), semnând o serie de memorandumuri de înțelegere în domeniul spațial, al transporturilor feroviare, aviației civile, științei și tehnologiei, precum și Acordul de cooperare în domeniul energiei nucleare, pentru furnizarea de către compania canadiană Cameco a 3,2 milioane de kg de uraniu în cinci ani, prin care a încetat moratoriul impus vreme de 45 de ani exporturilor canadiene de materiale nucleare către India (Pant, 2018).

În schimb, parteneriatul strategic din 2017 cu Rwanda este axat în această etapă pe asistența pentru dezvoltare din partea Indiei.

² Asociația Națiunilor din Asia de Sud-Est: Brunei Darussalam, Cambodgia, Filipine, Indonezia, Laos, Malaysia, Myanmar, Singapore, Thailanda, Vietnam.

³ În opinia strategilor militari din SUA și India, China intenționează să încercuiască India prin construirea de baze militare în diferite amplasamente din Oceanul Indian. În opinia noastră, nu este vorba despre o strategie îndreptată împotriva cuiva, ci doar de o cale de a spori securitatea maritimă regională.

⁴ Vezi https://www.mea.gov.in/Portal/ForeignRelation/Canada_October_2017.pdf.

În afara parteneriatelor strategice descrise anterior, merită menționate relațiile de strânsă colaborare cu două țări vecine, Bhutan și Bangladesh. Caracterul special al acestora este evidențiat de Acordul de prietenie și cooperare cu Bhutan, semnat în 1949 și reînnoit în 2007 (India fiind principalul partener comercial și de dezvoltare al micului regat vecin din Asia de Sud), și cooperarea cu Bangladesh, țară vecină cu care împarte cea mai lungă linie de graniță (4.096,7 km) și are 54 de râuri/fluviu comune, cu numeroase proiecte de asistență economică și de colaborare în domeniile energiei și conectivității.

2. Cooperarea Indiei cu SUA și Israel din perspectiva industriei de apărare

În *Strategia națională de securitate din decembrie 2017*⁵, SUA descriu India ca o „putere globală” în devenire. În august 2017, președintele Donald Trump prezentase Strategia SUA pentru Asia de Sud (incluzând relațiile cu Afghanistan, Pakistan, India, Asia Centrală și extinzându-se și către Asia de Sud-Est). Referindu-se la inițiativa chineză *Centura și Drumul* și Coridorul Economic China-Pakistan, administrația americană subliniază că va sprijini țările din Asia de Sud să își mențină suveranitatea, ceea ce, desigur, stimulează parteneriatele cu țări care nu văd cu ochi buni sporirea importanței Chinei în regiune.

Relațiile SUA-India au fost marcate de câteva momente importante din anii 2000. Primul este semnarea unui Nou cadru al relației de cooperare în domeniul apărării în 2005, urmată de aprobarea din partea Congresului, în octombrie 2008, a unui Acord de cooperare cu India în sfera energiei nucleare, în scopuri civile și militare deopotrivă. Astfel, a luat sfârșit moratoriul SUA asupra Indiei privind energia nucleară, în vigoare de peste trei decenii. În 2012, SUA și India au lansat un mecanism flexibil, Inițiativa pentru tehnologie și comerț în domeniul apărării (Defense Technology and Trade Initiative – DTTI), avându-se în vedere extinderea cadrului schimburilor comerciale de tehnologii militare prin cooperarea în sfera dezvoltării și producției de echipamente militare (mai exact, sprijinirea Indiei să își dezvolte propriile capacități de producție). În 2015, cadrul bilateral de cooperare în domeniul apărării a fost prelungit pentru încă zece ani.⁶

Dintre cele trei acorduri de bază considerate de SUA drept preliminare pentru consolidarea relațiilor de cooperare în domeniul militar⁷ (prin crearea de standarde comune și reguli de bază pentru vânzarea și transferul tehnologiilor avansate), India a semnat în 2016,

⁵ Aceasta poate fi consultată la: <https://www.whitehouse.gov/wp-content/uploads/2017/12/NSS-Final-12-18-2017-0905-2.pdf>.

⁶ Vezi <http://archive.defense.gov/pubs/2015-defense-framework.pdf>

⁷ Acordul pentru sprijin logistic, *Logistics Support Agreement (LSA)*, Memorandumul de înțelegere pentru interoperabilitatea și securitatea comunicațiilor, *Communications Interoperability and Security Memorandum of Agreement (CISMOA)* și Acordul de bază pentru schimburi și cooperare în domeniul geo-spațial, *Basic Exchange and Cooperation Agreement for Geo-spatial Cooperation (BECA)*. Alianța Progresivă Unită, fondată de Congresul Național Indian (principalul partid de opoziție în perioada actuală), obstrucționase timp de zece ani toate eforturile SUA de a încheia cele trei acorduri-cheie, invocând că acestea ar putea „compromite autonomia strategică a Indiei” (Pandit, 2018). În schimb, guvernul condus de Narendra Modi susține încheierea rapidă a celorlalte două acorduri-cheie, invocând argumentul legat de necesitatea accesului la tehnologie militară avansată. Trebuie subliniat însă că India este dezamăgită de efectele produse de regimul CAATSA aplicat de SUA (Contracararea Adversarilor SUA prin impunerea de sancțiuni) împotriva țărilor importatoare de armament

versiunea personalizată a Acordului pentru sprijini logistic, și anume: Memorandumul de înțelegere pentru schimburi logistice (Logistics Exchange Memorandum of Agreement – LEMOA). LEMOA simplifică sistemul contabil și al plăților, asigură accesul la facilități militare de pe teritoriul țării partenere pentru realimentare și acoperă patru domenii principale: escalele, exercițiile comune, activitățile de training și asistența umanitară și intervențiile în caz de dezastre, la care se pot adăuga și altele, de la caz la caz.

Alte argumente, precum cadrul de cooperare extins SUA-Japonia-Australia-India și consolidarea Dialogului 2+2, la care participă miniștrii de externe și ai apărării din SUA și India, evidențiază semnificația parteneriatului strategic SUA-India.

În iulie 2017, a avut loc vizita istorică a premierului Narendra Modi în *Israel*, aceasta fiind prima vizită a unui premier indian în Israel. Cu această ocazie, parteneriatul bilateral a fost inclus direct în rândul celor strategice, iar la domeniile de cooperare preponderente până atunci (securitatea și apărarea și agricultura) au fost adăugate cooperarea în domeniul spațial, managementul apelor, infrastructura, energia regenerabilă, cercetarea-dezvoltarea-inovarea și cooperarea în format trilateral pe alte continente, de pildă Africa. Israel a fost descris ca un partener major pentru dezvoltare și schimb de tehnologie și totodată un partener având interese strategice comune cu India.

În rândul intereselor strategice comune, un rol aparte îl are lupta împotriva terorismului și a radicalizării, inclusiv în spațiul cibernetic. Cel mai recent raport cu privire la Indicele global al terorismului (GTI) indică India pe locul al optulea în ierarhia principalelor țări afectate de terorism în 2016, după Irak, Afghanistan, Nigeria, Siria, Pakistan, Yemen, Somalia, dar înaintea Turciei și Libiei. În perioada 2002-2015, India a ocupat locurile 2-6 în ierarhia țărilor lumii ținând cont de GTI, situația din 2016 reflectând o diminuare ușoară a impactului terorismului în această țară (Institute for Economics and Peace, 2017). Caseta 1 prezintă câteva argumente care explică de ce India este atât de puternic angrenată în eforturile de combatere a terorismului.

După cum evidențiază Rajiv (2018), relația bilaterală actuală constă, în principal, în tranzacții legate de „diamante și industria de apărare”. În perioada 2015-2017, excluzând industria de apărare, circa 2,1 miliarde de dolari (din totalul importurilor Indiei de 4 miliarde de dolari din Israel) au constituit importuri de diamante, iar 2 miliarde de dolari exporturi de diamante (din totalul exporturilor Indiei către Israel, de 6 miliarde de dolari). India reprezintă principalul centru internațional pentru tăierea și șlefuirea diamantelor, acoperind aproximativ 75% din cererea mondială de diamante.⁸ În ceea ce privește comerțul în sfera industriei de apărare, importurile Indiei din Israel depășesc valoarea anuală de 1 miliard de dolari.

⁸ Vezi <http://www.nanabhoyms.com/pdfs/research/Gems-Jewellery-Industry.pdf>.

Caseta 1: Terorismul de tip islamic, o provocare majoră la adresa securității Indiei

India susține intens măsurile de combatere a terorismului, deopotrivă în plan internațional, regional, bilateral și național, remarcându-se îndeosebi preocupările sale cu privire la terorismul transfrontalier. În demersurile sale, India are în special în vedere activitățile teroriste îndreptate împotriva sa de pe teritoriul Pakistanului. Organizația Națiunilor Unite și SUA au inclus în rândul grupărilor teroriste și două dintre cele mai active grupări care operează cu precădere în Pakistan: Lashkar-e-Taiba (LeT) și Jaish-e-Mohammad (JeM) (susținătoare ale desprinderii de India a Cașmirului – teritoriu disputat de India și Pakistan).

Trebuie însă subliniat faptul că, în afară de terorismul transfrontalier (islamist), în India sunt prezente multe alte forme de terorism, care includ și mișcări pentru drepturi politice, economico-sociale și religioase. Printre determinanți se numără și eterogenitatea societății indiene, nu doar din perspectiva etniilor, triburilor, religiilor, dar mai ales a castelor, care induc un grad ridicat de discriminare socială.

În perioada 2000-2016, în India s-au înregistrat 8.238 de morți de pe urma atacurilor teroriste, comparativ cu 60.324 în Irak, 27.299 în Afghanistan, 18.914 în Nigeria, 15.908 în Pakistan, 8.486 în Siria, 4.466 în Somalia, 4.253 în Yemen, 1.461 în Turcia și 1.413 în Libia. Disputa teritorială cu Pakistanul în Jammu-Cașmir rămâne pentru India principala sursă de terorism de tip islamic, atacurile nefiind limitate la regiunea disputată, ci extinzându-se în alte state indiene (*terorism de tip hinterland*). Printre cele mai grave atacuri teroriste din lume în perioada 2002-2011 se numără cele din Mumbai (2006 și 2008, organizate de Lashkar-e-Taiba). În 2015, grupările teroriste islamice cu cele mai ample atacuri în India au fost Lashkar-e-Taiba și Hizbul Mujahideen, care operează și în Pakistan, Afghanistan și Bangladesh.

Sursa: Casetă elaborată de autor pe baza informațiilor furnizate de Institute for Economics and Peace (2017).

3. Facilitarea reglementărilor privind ISD în sectorul de apărare – catalizator al unor parteneriate strategice

ISD în industria de apărare indiană au loc pe două căi principale: cea automată, pentru participații de cel mult 49% la capitalul societăților mixte, și cea guvernamentală, care necesită un proces separat de analiză și aprobare pentru participații de peste 49% pentru investițiile care înlesnesc accesul la tehnologii moderne (evaluarea efectuându-se de la caz la caz). ISD în acest sector au perspective de creștere substanțială în perioada următoare, ținând cont deopotrivă de nivelul cheltuielilor militare ale Indiei și de obiectivul declarat al autorităților indiene de a dezvolta propriile capacități de producție în industria de apărare. India se plasează pe locul al cincilea în ierarhia țărilor lumii, ținând cont de nivelul cheltuielilor militare în 2017, după SUA, China, Arabia Saudită și Rusia, cu o valoare de 63,9 miliarde de dolari și o pondere de 3,7% în totalul mondial (SIPRI, 2018a). Mai trebuie adăugat și faptul că sectorul se axează pe inovare și tehnologii de ultimă generație, iar progresul tehnologic din acest sector generează puternice efecte de antrenare în alte domenii economice, precum industria electronică și aerospațială.

Printre investitorii semnificativi în industria aeronautică și de apărare a Indiei se numără: liderii pieței internaționale Airbus și Boeing, dar și companiile rusești Rostec și NPO Mashinostroyeniya, British Aerospace Electronic (BAE) Systems, compania elvețiană Pilatus, concernele americane Lockheed Martin și Raytheon, companiile israeliene Rafael și Israel Aerospace Industries Ltd., compania franceză Dassault și cea germană Dornier.

În data de 31 mai 2017, Ministerul indian al apărării a anunțat **modelul de parteneriat strategic pentru sectorul privat indian**.⁹ Potrivit acestuia, fiecare partener strategic indian va avea un partener extern din rândul producătorilor de echipamente originale (OEM), aceștia fiind selecționați pe fiecare din cele patru domenii principale: avioane de luptă, elicoptere, submarine și vehicule blindate de luptă/tancuri de luptă.¹⁰ Printre criteriile de calitate luate în calcul se numără angajamentul OEM de a furniza tehnologii și alte tipuri de asistență pentru a facilita partenerilor indieni producția în India cu maximum de conținut autohton. În ceea ce privește lista companiilor indiene, alegerea acestora va avea la bază o serie de criterii tehnice, financiare și legate de infrastructură. Limita maximă admisă a participației externe la capital va fi de 49%, astfel încât procesul de luare a deciziilor și drepturile de proprietate intelectuală să le revină rezidenților indieni. După mai bine de un an de la anunțul privind modelul de parteneriat strategic pentru sectorul privat indian, Ministerul indian al apărării a anunțat, la data de 31 iulie 2018, aprobarea liniilor directoare pentru implementarea proiectelor de achiziții guvernate de modelul de parteneriat strategic de către Consiliul indian pentru achiziții în domeniul apărării (DAC). În opinia autorităților indiene, India are capacitatea de a deveni un hub al producției militare, iar aplicarea programului „Make in India” în sectorul apărării facilitează participarea companiilor indiene la lanțurile globale ale valorii.

În *Proiectul de politică privind producția în industria de apărare elaborat în 2018*¹¹ se evidențiază că **India are obiectivul de a deveni unul dintre principalii cinci producători mondiali de echipamente și platforme militare în următorii zece ani**. Pentru aceasta, regimul ISD în domeniul apărării va fi liberalizat în continuare, permițându-se calea automată pentru participații la capitalul societăților mixte indiene de până la 74% în cazul tehnologiilor de nișă. Regimul licențelor va fi liberalizat în continuare, licențele fiind acordate în cel mult 30 de zile, iar „lista negativă” se va restrânge semnificativ. Este avută în vedere construirea de *coridoare* ale industriei de apărare în parteneriat cu statele indiene, astfel încât să fie înlesnită crearea unui *ecosistem al lanțurilor de valoare adăugată pentru micii întreprinzători și producătorii de echipamente originale*.

În anii precedenți, guvernul indian a făcut o serie de propuneri de facilitare a ISD în sectorul de apărare, ținând cont de necesitatea stimulării inițiativei „Make in India” și reducerii dependenței de importuri (India fiind în prezent pe locul I în clasamentul mondial al importatorilor de armament). Guvernul a organizat o serie de dezbateri cu industria indiană și producătorii de echipamente originale, având convingerea că până când industria autohtonă de apărare nu va atrage investiții masive, nu poate avea loc un transfer real de tehnologie (Basu, 2017). India încurajează crearea de companii mixte și activitățile de cercetare-dezvoltare în

⁹ Vezi: https://idsa.in/idsacomments/strategic-partnership-model-in-defence-industry_lkbehera_020617.

¹⁰ Dintre companiile indiene cu capital integral de stat, active în industria de apărare merită menționate următoarele: Ordnance Factory Board (producția de echipamente de apărare și servicii suport, de la cercetare-dezvoltare și logistică la comercializare), Hindustan Aeronautics Limited (industria aerospațială), Bharat (cu trei sectoare principale: Dynamics – producția de muniție și sisteme de rachete, Electronics – avionică, Earth Movers – transport) și trei constructori de nave: Garden Reach Shipbuilders and Engineers, Goa Shipyard și Mazagon Dock Limited. La acestea se adaugă compania mixtă indo-rusă, BrahMos, producătoare de rachete supersonice de croazieră.

¹¹ Vezi <https://ddpmod.gov.in/sites/default/files/Draft%20Defence%20Production%20Policy%202018%20-%20for%20website.pdf>.

parteneriat. În ultimii zece ani, sectorul de apărare a atras ISD de numai 6 milioane de dolari. Rajiv (2018) subliniază însă că, până în decembrie 2017, guvernul nu a aprobat nicio propunere pentru constituirea de companii mixte în sectorul apărării cu ISD care să depășească pragul de 74%, ceea ce indică un ritm lent al liberalizării, contrar obiectivelor declarate ale guvernului.

4. Rolul parteneriatelor strategice din perspectiva sporirii influenței internaționale a Indiei

Specialiștii indieni apreciază că evoluția favorabilă a economiei naționale are loc în umbra ascensiunii Chinei, iar „ciocnirea intereselor” în Asia îi conferă Indiei șase alegeri strategice potențiale (Rajagopalan, 2017):

(1) continuarea strategiei autonome de nealiniere din perioada Războiului Rece (când India a beneficiat de ajutor economic din partea SUA, dar și de sprijin militar și diplomatic din partea Rusiei);

(2) strategia de acoperire a riscurilor (constând în apropierea de o altă putere majoră în momentul când o alta devine o amenințare);

(3) echilibrarea internă (construirea de capacități interne de apărare);

(4) echilibrarea regională (construirea/consolidarea parteneriatelor cu parteneri, precum Australia, Japonia, Filipine, Singapore, Vietnam, Indonezia, Malaysia);

(5) alinierea cu China; și

(6) alinierea mai strânsă cu SUA.

Desigur, India a combinat toate cele șase alegeri strategice, dovedind însă înclinația pentru câteva dintre acestea.

Pentru India, politica „Act East” conturată în 2011-2012 presupune alegerea unui mix de instrumente specifice pentru promovarea obiectivelor naționale, ținând cont de faptul că rivalul său principal, China, reprezintă o provocare strategică mult mai puternică decât Pakistanul, din cel puțin trei perspective.

În primul rând, dacă în 1989 cheltuielile pentru apărare ale Chinei și Indiei erau similare, fiind apropiate de nivelul de 20 miliarde de dolari, în 2015 nivelul acestora ajunsese la 215 miliarde de dolari pentru China, dar numai de 51 miliarde de dolari pentru India, ceea ce reflectă o discrepanță majoră. De altfel, forța economică a Chinei este net superioară celei indiene, având în vedere și faptul că PIB chinez în prețuri curente în 2017 a fost de 4,6 ori mai mare decât cel indian, respectiv, de 12.000 miliarde de dolari față de 2.600 miliarde de dolari, potrivit estimărilor FMI (IMF, 2018).

În al doilea rând, China cooperează intens cu Pakistanul, în special prin dezvoltarea Coridorului economic China-Pakistan, presupunând investiții masive în economia pakistaneză, estimate la peste 60 miliarde de dolari.

În al treilea rând, autoritățile indiene consideră China drept principală piedică ce zădărnicește eforturile Indiei de a accede la anumite instituții/grupuri internaționale, precum Grupul Furnizorilor Nucleari.¹²

În prezent, India țintește să își sporească influența internațională prin creșterea puterii sale economice și militare și de aceea încurajează, pe de o parte, integrarea economică internațională, iar, pe de altă parte, dezvoltarea parteneriatelor cu alte țări (inclusiv cu China, dar mai ales cu țări care împărtășesc cu India preocupările privind China) (Rajagopalan, 2017).

5. Parteneriatul UE-India

Uniunea Europeană are un loc aparte între cele peste 30 de parteneriate strategice încheiate de India în ultimele două decenii. În regiunea Asia-Pacific sau, pentru a utiliza un termen agreat de SUA și India, în *spațiul indo-pacific*¹³, Uniunea Europeană încearcă să câștige terenul pierdut în ultimele decenii.

Relațiile UE cu India, caracterizate vreme îndelungată de experții internaționali drept „apatice”, chiar și după ridicarea parteneriatului lor la rangul de „strategic” în 2004, au intrat într-o nouă etapă în 2016-2017. Printre progresele lente dar sigure înregistrate în planul relației bilaterale se numără următoarele:

➤ La cel de-al 13-lea summit bilateral din 30 martie 2016 de la Bruxelles, după mai bine de patru ani de pauză după al 12-lea summit, a fost adoptată *Agenda de acțiune 2020*, incluzând inițiative specifice în domenii, precum cel politic, de securitate, drepturile omului și provocările globale.

➤ Ca urmare a Declarației comune adoptate la summitul din 2016, UE și India au anunțat în iulie 2017 crearea unui *mecanism de facilitare a investițiilor comunitare în India*.

➤ La cel de-al 14-lea summit bilateral, care a avut loc la New Delhi în data de 6 octombrie 2017 (an în care cei doi parteneri au sărbătorit 55 de ani de relații diplomatice), India și UE și-au exprimat angajamentul de a consolida parteneriatul economic bilateral și totodată intenția de a relansa negocierile pentru Acordul de liber schimb cuprinzător și reciproc avantajos (BTIA), anunțând în același timp *lansarea unei platforme pentru cooperare în domeniul energiei și schimbărilor climatice și a unui parteneriat pentru urbanizare sustenabilă*.

În timp ce cooperarea Indiei cu SUA este axată pe probleme de securitate și apărare, iar cea cu Rusia pe energie, securitate și apărare, în relația cu UE sunt vizate în principal aspecte economice, precum comerțul, investițiile, securitatea energetică, transferul de

¹² Calea către recunoașterea Indiei ca putere nucleară a fost deschisă prin primirea sa ca al 35-lea membru al Regimului de control al tehnologiilor pentru rachete (MTCR) în iulie 2018, după ce în 8 decembrie 2017 a devenit al 42-lea membru al Acordului de la Wassenaar, iar în 19 ianuarie 2018 al 43-lea participant la Grupul Australia.

¹³ SUA au prezentat *Strategia privind spațiul indo-pacific* în data de 30 iulie 2018.

tehnologie, urbanizarea sustenabilă, dar și principiile guvernantei globale (printre care necesitatea susținerii unei ordini multipolare).

Studii recente evidențiază noi determinanți ai relațiilor bilaterale UE-India, printre care: teama Indiei de ascensiunea Chinei și faptul că relațiile dintre India și China sunt caracterizate prin „incertitudine și antagonism ocazional” (Bajpai, Huang, Mahbubani, 2016), care justifică poziția critică a acesteia față de inițiativele chineze recente, în special *Centura și Drumul*; ambiția Indiei de a dobândi un rol major nu doar în spațiul indo-pacific¹⁴, dar și în plan internațional; rolul parteneriatelor în rezolvarea problemelor globale (precum combaterea terorismului), dar și în asigurarea inputurilor necesare procesului de reformă a economiei indiene (Oehler-Șincai, 2018), precum și în reducerea dependenței de importurile de energie, înalte tehnologii, armament și echipamente pentru industria de apărare.

În pofida noilor determinanți ai relațiilor UE-India, precum și a proiectelor concrete care se conturează cu țări sau grupuri de țări europene, demonstrând că ambele părți sunt pregătite pentru consolidarea punților lor de legătură, relația celor doi parteneri este descrisă drept un parteneriat doar „pe hârtie” (Murray, Brown, 2018).

În acest context, parteneriatele Indiei cu țări individuale din UE au șanse mai mari să fie impulsionate decât parteneriatul de ansamblu UE-India. Această aserțiune se bazează pe câteva argumente, și anume:

✓ Un fost diplomat indian, G. Parthasarathy, consideră că *Germania și Franța vor juca un rol mai important în UE după finalizarea Brexit-ului; India trebuie să coopereze mai intens cu Germania dacă dorește să continue progresul economic; țările europene mai mici nu contează foarte mult* (Deutsche Welle, 2018a).

✓ Cu ocazia primei sale vizite oficiale în India, președintele francez Macron a afirmat că dorește ca țara sa să devină „cel mai bun partener al Indiei în Europa”, detronând partenerul istoric, Marea Britanie, din poziția sa de „poartă a Indiei către Europa” (Deutsche Welle, 2018b).

6. Concluzii

Cele peste 30 de parteneriate strategice ale Indiei se încadrează în patru categorii principale: (1) cu țările/entitățile cu rolul de jucători majori pe scena internațională (Rusia, SUA, Franța, Germania, Marea Britanie, China, Japonia, dar și UE); (2) cu țări și grupuri de țări din Asia și Orientul Mijlociu (Iran, țări din ASEAN și grupul ASEAN în ansamblul său, Coreea de Sud, Uzbekistan, Afghanistan, Tadjikistan, Mongolia, Qatar, Arabia Saudită, Emiratele Arabe Unite, Israel); (3) cu state insulare din Oceanul Indian (Mauritius și Seychelles); și (4) cu țări din alte regiuni ale lumii (Brazilia, Republica Africa de Sud, Canada și Rwanda).

¹⁴ Încurajată în special de SUA, India marchează tranziția de la politica *Look East* la *Act East*, pentru extinderea sferei sale de influență în plan regional și global. În iulie 2011, cu ocazia unei vizite oficiale, fostul secretar de stat Hillary Clinton a încurajat India să joace un rol mai pronunțat în Asia-Pacific, sugerând politica „Act East” (Oehler-Șincai, 2016).

Principalele motivații ale Indiei de a încheia astfel de parteneriate strategice sunt legate de: soluționarea problemelor globale; impulsivarea procesului indian de reformă economică; dezvoltarea industriei indiene de apărare, în strânsă legătură cu rivalitatea indo-chineză în spațiul indo-pacific; securitatea energetică și reducerea dependenței de importuri pe planuri multiple.

Dacă în 2011, cei mai importanți trei parteneri strategici ai Indiei erau considerați a fi Federația Rusă, urmată de SUA și Franța, în special din perspectiva industriei de apărare, în prezent India intenționează să își diversifice sursele de import pentru industria de apărare și, mai mult decât atât, să își dezvolte propria industrie.

Relațiile UE cu India au intrat într-o nouă etapă în 2016-2017, datorită unor noi factori diverși, precum lansarea unei platforme pentru cooperare în domeniul energiei și al schimbărilor climatice, și a unui parteneriat pentru urbanizare sustenabilă și crearea unui mecanism de facilitare a investițiilor comunitare în India. Astfel, UE dorește să câștige terenul pierdut în ultimele decenii în Asia-Pacific. Cu toate acestea, parteneriatele Indiei cu țări individuale din UE au șanse mai mari să fie impulsionate decât parteneriatul de ansamblu UE-India.

Adepta proiectelor interguvernamentale G2G, India este atrasă în special de cooperarea cu partenerii săi strategici Germania și Franța, dar și cu țări precum Olanda și Țările Nordice. În acest fel, își poate implementa programele naționale (*Make in India, Startup India, Digital India, Clean India* etc.), parte componentă a amplului proiect de reformă a economiei indiene. În relație cu Marea Britanie, care completează trioul partenerilor săi strategici din UE, India este un negociator abil. Fiind conștientă de importanța sa în Commonwealth și de rolul său cheie pentru Marea Britanie în perspectiva Brexit-ului, India își urmărește cu fermitate interesele naționale și nu oferă nimic cu titlu gratuit, ci doar ținând cont de cât câștigă din perspectiva extinderii sferei sale de influență, nu doar în spațiul indo-pacific, dar și în plan global.

Referințe bibliografice

- Bajpai, K., Huang, J., Mahubani, K. (2016). *China-India Relations, Cooperation and Conflict*, Routledge Contemporary Asia Series, New York.
- Basu, N. (2017). *Govt mulls 100% FDI in defence under automatic route*, The Hindu, July 24.
- Deutsche Welle (2018a). *Indian PM Modi to meet German Chancellor Merkel in Berlin*, April 20.
- Deutsche Welle (2018b). *Emmanuel Macron wants France to replace Britain as India's 'gateway to Europe'*, March 20.
- Government of India (2018). *Indo-Dutch Startup Initiative: #StartUpLink to be Launched*, Press Information Bureau, Ministry of Commerce and Industry, May 23.
- Indian Ministry of Foreign Affairs (2018a). *Bilateral relations*, note de relații disponibile la: www.mea.gov.in.
- Indian Ministry of Foreign Affairs (2018b). *India-France Joint Statement during State visit of President of France to India*, March 10, disponibilă la: http://www.mea.gov.in/bilateral-documents.htm?dtl/29596/IndiaFrance_Joint_Statement_during_State_visit_of_President_of_France_to_India_March_10_2018.
- Institute for Economics and Peace (2017), *Global Terrorism Index 2017*, New York.
- International Monetary Fund (IMF) (2018), *World Economic Outlook*, bază de date disponibilă la: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2018/01/weodata/weoselco.aspx?g=2001&sg=All+countries>.

- Kingdom of the Netherlands (2018). *India-Netherlands Joint Statement during visit of Prime Minister of Netherlands to India*, May 24, 2018.
- Kumar, S. *et al.* (2011). *India's Strategic Partners: A Comparative Assessment*, Foundation for National Security Research, New Delhi, November.
- Murray, D., Brown, D. (2018). *Power Relations in the Twenty-First Century, Mapping a Multipolar World?*, Routledge, New York.
- Oehler-Șincai, I. M. (2016). *Indian-Chinese Relations in the Context of US Rebalancing towards Asia-Pacific*, Journal of Global Economics, Institutul de Economie Mondială, nr. 8(1), pp. 72-89.
- Oehler-Șincai, I. M. (2018). *Noi determinanți ai relațiilor dintre UE și India*, Euroinfo, 2(3).
- Pandit, R. (2018). *India-US strategic partnership set for new high with deals and drills*, The Times of India, June 25.
- Pant, H.V. (2018). *Macron and Modi: What France Can Do For India and What India Can Do For France*, The Diplomat, March 9.
- Rajagopalan, R. (2017). *India's Strategic Choices – China and the Balance of Power in Asia*, September, Carnegie Endowment for International Peace, September.
- Rajiv, S. C. (2018). *India and Israel: Strategic Partners on the Move*, The Begin-Sadat Center for Strategic Studies (BESA), January 30.
- Stockholm International Peace Research Institute (SIPRI) (2018a). *Trends in international arms transfers 2017*, Martie, fișă disponibilă la: https://www.sipri.org/sites/default/files/2018-03/fssipri_at2017_0.pdf.
- Stockholm International Peace Research Institute (SIPRI) (2018b). *Asia and the Middle East lead rising trend in arms imports, US exports grow significantly, says SIPRI*, declarație de presă disponibilă la: <https://www.sipri.org/news/press-release/2018/asia-and-middle-east-lead-rising-trend-arms-imports-us-exports-grow-significantly-says-sipri>.

Vă rugăm să citați acest articol astfel:

Oehler-Șincai, I. M. (2018). Parteneriatele strategice ale Indiei: rol, tipologie, priorități, *Revista de Economie Mondială*, 10(3), pp. 27-38
